

Кримінальне право та криминологія

УДК 343.97

Строга Єлизавета Олександрівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Строгая Елизавета Александровна

студентка

Інститута прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Stroga Elizabeth

Student of the

Criminal Justice and Prosecutors` Training Institute

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Харитоновна Олена Володимирівна

кандидатка юридичних наук,

доцентка кафедри кримінального права №1

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАГУВАННЯ НА ДОМАШНЄ

НАСИЛЬСТВО

ПРАВОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ РЕАГИРОВАНИЯ НА НАСИЛИЕ В

СЕМЬЕ

LEGAL TOOLS FOR RESPONDING TO DOMESTIC VIOLENCE

Анотація. Стаття присвячена питанням щодо домашнього насильства як злочину та адміністративного проступку. У статті проаналізовано склади відповідних правопорушень, передбачених ст. 126¹ Кримінального кодексу України та ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення, проведено їх розмежування та визначено різницю з явищем сімейного конфлікту.

Авторкою ґрунтовно досліджено питання циклічності домашнього насильства та юридичного закріплення цієї ознаки як систематичності. Окремо у статті розглянуто кількісну та якісну складові систематичності, співвідношення цього поняття з повторністю. Авторкою, також, підкреслюється проблемність реального встановлення даної ознаки, що підтверджується зібраними та наведеними статистичними даними.

У статті значна увага приділена сучасним засобам правового впливу на насильство в сім'ї та практику їх застосування.

Ключові слова: домашнє насильство, сімейний конфлікт, латентне правопорушення, циклічний характер, систематичність.

Аннотація. Статья посвящена вопросам относительно домашнего насилия как преступления и административного проступка. В статье проанализированы составы соответствующих правонарушений, предусмотренных ст. 126¹ Уголовного кодекса Украины и ст. 173² Кодекса Украины об административных правонарушениях, проведено их разграничение и определена разница с явлением семейного конфликта.

Автором основательно исследован вопрос цикличности домашнего насилия и юридического закрепления этого признака как систематичности. Отдельно в статье рассмотрены количественная и качественная составляющие систематичности, соотношение этого понятия с

повторяемостью. Автором, також підкривається проблемність реального установлення даного признака, що підтверджується зібраними и приведенним статистическим даним.

В статіє значительное внимание уделено современным средствам правового воздействия на насилие в семье и практику их применения.

Ключевые слова: домашнее насилие, семейный конфликт, латентное правонарушения, циклический характер, систематичность.

Summary. The article addresses domestic violence as a crime and administrative misconduct. The article analyzes the composition of relevant offenses under Art. 126¹ of the Criminal Code of Ukraine and Art. 173² of the Code of Administrative Offenses, their delineation and the difference with the phenomenon of family conflict.

The author thoroughly investigated the issue of cyclicity of domestic violence and the legal fixation of this feature as systematic. The article deals with quantitative and qualitative constituents of systematicity, correlation of this concept with repetition. The author also emphasizes the problem of the actual establishment of this trait, which is confirmed by the statistics collected and presented.

The article focuses on contemporary remedies for domestic violence and the practice of their use.

Key words: domestic violence, family conflict, latent offense, cyclical nature, systematic nature.

Постановка проблеми. Довгий час у житті людей побутував стереотип про домашнє насильство як виключно проблему сім'ї, а не суспільства в цілому. Регулювання відносин даної сфери перебувало поза межами права, оскільки будь-яке втручання держави у сімейні стосунки вважалося

недоцільним, а більше того навпаки розцінювалося як порушення таємниці приватного життя. Таке становище сприяло розвитку й поширенню проявів насильства в сім'ї, а також їх перетворенню на латентні правопорушення, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади.

Проте нині, з оновлення чинної нормативно-правової бази та імплементацією міжнародних і європейських норм та стандартів, питання домашнього кривдження набуло широкого розголосу та вийшло за рамки сприйняття, як «буденної справи».

Однак, на даний момент, наявні дослідження правових засобів реагування на домашнє насильство є фрагментарним. До того ж, із включення до Кримінального кодексу України (далі – КК) статті 126¹ «Домашнє насильство», постала проблема щодо правильної кваліфікації та практичного розмежування передбаченого даною статтею злочину і адміністративного правопорушення закріпленого в ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Таким чином, актуальність цієї роботи зумовлена, з одного боку, включення нової форми правового впливу на делікти, що виникають у сімейно-побутових стосунках, а з іншого боку, недостатністю її дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою домашнього насильства у різних галузях науки займалася велика кількість як вітчизняних, так і західноєвропейських вчених, зокрема: Байда А. О., Гальцова В.В., Гончарова Т.В., Дудоров О.О., Хавронюк М. І., Харитонова О. В., Єжі Меллібруда (Jerzy Mellibruda), Ленор Уокер (Lenore Walker), Е. Салісбурі (Eve Salisbury) та Г. Донавін (Georgiana Donavin).

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексне дослідження правових засобів протидії домашньому насильству як латентному правопорушенню, розгляд питань пов'язаних з його криміналізацією,

практичне розмежування насильства в сім'ї як злочину та адміністративного правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Людина – істота соціально залежна, оскільки все своє життя перебуває в оточенні інших людей, поведінка яких безпосередньо на неї впливає. У даній сфері співіснування та взаємодії індивідів зустрічаються випадки соціальних відхилень, коли дії особи набувають аморального або суспільно небезпечного / шкідливого характеру.

Слід зазначити, що девіантна поведінка притаманна людині протягом всього історичного розвитку, і знайшла свій прояв, навіть, у такому соціальному інституті як сім'я, де нібито особа повинна бути найбільш захищеною.

Для розв'язання проблем у площині забезпечення прав і свобод людини, її благополуччя та соціального порядку існують різні засоби та механізми, зокрема правові, необхідність застосування яких прямо залежить від характеру делінквентної поведінки та динамічності суспільних відносин.

Наразі поряд з регулюванням нових видів та форм протиправних діянь, під увагу держави потрапляють також правопорушення, які тривалий час мали латентний характер. Серед таких протиправних діянь необхідно виділити домашнє насильство, яке досягло значних масштабів та вже занадто загрожує безпеці особи, суспільства та держави, щоб залишатися приватним питанням.

Таким чином, свідоме суспільство усіяко намагається протидіяти насильству в сім'ї застосовуючи наступні підходи: 1) ресторативний; 2) каральний.

Ресторативний спрямований запобігати насильству шляхом вирішення домашніх конфліктів третейськими судами або через примусову психологічну та медичну допомогу. А каральний має місце, коли такий конфлікт набуває циклічного характеру, тобто особа повторює свої дії у різних проявах. У

такому разі необхідно розірвати стосунки між жертвою та насильником та накладати певні санкції на останнього.

Тому, у більшості розвинених країн діє не лише базовий закон про домашнє насилля, а також створюються як адміністративні, так і кримінально-правові заходи для боротьби з цим негативним явищем.

Так, в Україні законодавство, що регламентує даний інститут становлять: Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано ВРУ, Закони України, зокрема ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству» прийнятий 07.12.2017 року та інші нормативно-правові акти, серед яких провідне місце займає КК України та КУпАП.

За своєю суттю адміністративне та кримінальне право мають тісний зв'язок у сфері охорони суспільних відносин, проте саме найбільш важливі з них знаходяться під охороною кримінального закону. Зі свого боку за посягання та завдану шкоду охоронюваним відносинам особи притягаються до відповідної відповідальності, градація якої залежить від рівня суспільної небезпеки протиправних дій / бездіяльності.

Зокрема у ч. 2 ст. 1 КК вказано, що для здійснення охорони суспільних відносин КК України, який є єдиним джерелом кримінального права, визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили [1].

Принципово важлива норма міститься в ч. 2 ст. 9 КУпАП і має наступний зміст: «Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності» [2].

Оскільки домашнє насильство може бути як кримінальною, так і адміністративною категорією, необхідним є практичне його розмежування, а також встановити різницю між поняттями «конфлікт» і «ситуація насильства».

Таблиця 1

Співвідношення сімейного конфлікту та домашнього насильства

Критерій розмежування	Сімейний конфлікт	Домашнє насильство
Поняття		
	Це різке загострення <i>суперечностей</i> двох членів сім'ї, відстоювання ними своєї думки у процесі розв'язування певної проблеми, яка є особистісно значимою для кожного учасника.	Повторювані та образливі дії фізичного, економічного, психологічного та сексуального характеру, які набувають циклічності і є спрямованими на <i>встановлення влади і контролю</i> над особами пов'язаними спільним побутом
Ознаки	є індикаторами, що дають змогу відрізнити конфлікт від насильства	
Рівність суб'єктів	✓ Наявна Двоє осіб на рівних відстоюють свою позицію	- Відсутня Кривдник намагається підпорядкувати волю скривдженої особи, контролювати її дії
Циклічність	- Відсутня Дії можуть повторюватися, але не створюють цикл	✓ Завжди наявна Дії є повторюваними і складаються з 3 фаз циклу
Умисність та характер дій	- Умисел відсутній Дискусія є випадковою (особи не мають попереднього наміру); У діях відсутній суспільно небезпечний/шкідливий характеру.	✓ Наявний умисел Попередній намір досягти бажаного результату; Повне усвідомлення дій та їх наслідків, які є суспільно небезпечними (шкідливими)
Спричинення шкоди	- Відсутнє Можливий сплеск емоцій під час конфлікту, що впливає на психоемоційний стан особи. Обов'язково: вплив повинен бути незначним. Наслідки: дискомфорт, стрес.	✓ Завжди наявне Наслідки: шкода фізичному/психічному здоров'ю тощо.
Порушення прав і свобод людини	- Відсутнє	✓ Завжди наявне

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

Однією з найважливіших відмінних ознак є циклічний характер домашнього насильства. Тобто, це не прояв одноразового акту поведінки особи-кривдника, а цілий процес, який складається з циклічних дії, тобто має триваючий характер.

Вперше теорія щодо циклів насильства була розроблена американською дослідницею і фахівцем проблеми домашнього насильства Ленор Уокер (Lenore Walker) у ході практичної роботи з постраждалими, та знайшла своє відображення у книзі «Побити жінку» (The battered woman) [3, с. 91-95]. У дані концепції визначено 3 окремі фази, які, як правило, присутні у відносинах пов'язаних з насильством.

Таблиця 2

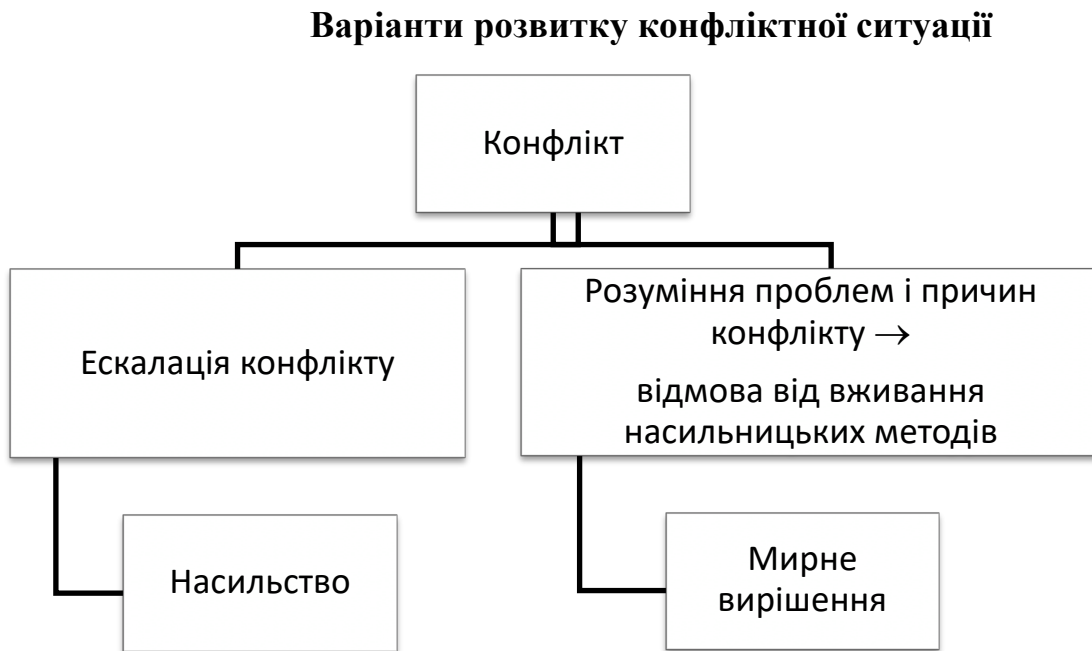
Цикл насильства (The Cycle of Violence)

Фаза	Характеристика стадії
1. Tension Building Phase - Фаза будівництва напруги	<ul style="list-style-type: none">▪ Поступова ескалація напруженості▪ Окремі спалахи образ▪ Жертва намагається контролювати ситуацію та заспокоїти кривдника, який починає вчиняти насильницькі дії, але не в крайній вибуховій формі▪ Виправдовування поведінки кривдника(ці)▪ Тривалість фази не є сталою
2. Violent Episode Phase - Фаза насильницького епізоду	<ul style="list-style-type: none">▪ Втрата контролю над діями кривдника▪ Виявлення вербальної і фізичної агресії у найбільш негативній формі▪ Жертві заподіяна шкода▪ Тривалість: від 2 до 24 годин▪ Публічність: залучення інших суб'єктів (поліції, закладів охорони здоров'я тощо) – не є обов'язковою
3. Remorseful/Honeymoon Phase - Фаза щирого каяття/«медового місяця»	<ul style="list-style-type: none">▪ Осуд своєї поведінки кривдником▪ Надання допомоги жертві▪ Примирення/намагання зберегти відносин▪ Обіцянки кривдника більше ніколи не повторювати насильства▪ Жертва легковажно довіряє кривднику▪ Може продовжуватись застосування економічного та психічного насильства

Джерело: складено автором на основі [3]

Слід зазначити, що принциповим є встановлення наявності чи відсутності всіх наведених у таблиці ознак, щоб охарактеризувати дії особи як насильницькі. На відміну від «ситуації насильства» розвиток «конфліктної ситуації» має 2 шляхи (схема 1).

Схема 1

Джерело: складено автором

Так, яким би гострим не був конфлікт, він переходить в категорію домашнього насильства, тільки коли акти агресії стають методичними й повторюваними, а ціль спору зміщується з площини його вирішення у бажання завдати шкоди та встановити контроль над іншою особою. Насильницькі дії завжди повторюються, навіть після 3 стадії циклу – «щирого розкаяння», оскільки саме жага влади керує кривдником. Для ілюстрації цього явища, одна з американських компаній – Duluth Domestic Abuse Intervention Project, розробила схему під назвою «Колесо влади й контролю» (Power and Control Wheel), вказавши технології, які застосовує кривдник [4].

З вищевикладеного можна зробити висновок, що насильство в сім'ї, безперечно, є антисоціальним явищем та однією з формою порушення прав людини. За вчинення відповідного діяння передбачена юридична відповідальність закріплена у ст. 126¹ КК та ст. 173² КУпАП. Даними статтями регулюються одні й ті ж правовідносини, які мають надто схожий зміст, а тому утворюють «конкуренцію» норм.

Так, ст. 126¹ КК закріплює, що домашнє насильство – це умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

А відповідно до ч. 1 ст. 173² КУпАП вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі – це умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого.

У ч. 2 вищевказаної статті передбачена повторність як кваліфікуюча ознака адміністративного правопорушення.

Слід зазначити, що підставою відповідальності як кримінальної так і адміністративної є наявність в діянні особи складу злочину або проступку відповідно, які передбачені КК та КУпАП. У свою чергу склад правопорушення — це сукупність об'єктивних (об'єкт, об'єктивна сторона) та

суб'єктивних (суб'єкт, суб'єктивна сторона) ознак, які характеризують діяння як правопорушення та які є необхідними і достатніми для притягнення до юридичної відповідальності [5].

Таблиця 3

Співвідношення складу ст. 126¹ КК та ст. 173² КУпАП

Суб'єкт	КК	Спеціальний суб'єкт (ч. 2 ст. 18 КК) Ознаки: - Фізична та осудна особа - відповідно до ч. 1 ст. 22 досягла 16 років на момент вчинення злочину - член подружжя чи колишнього подружжя або інша особа, яка перебуває у сімейних або близьких відносинах із потерпілим (потерпілою)
	КУпАП	Оскільки стаття, крім домашнього насильства, включає здійснення насильства за ознакою статі, таким чином суб'єкт є загальний: - Фізична та осудна особа - відповідно до ч. 1 ст. 12 досягла 16 років на момент вчинення адміністративного проступку
Суб'єктивна сторона	КК	Наявність вини у формі умислу, однак умисел повинен бути систематичним
	КУпАП	Наявність вини у формі умислу
Об'єкт	КК	Родовий об'єкт: життя та здоров'я особи Безпосередній об'єкт: здоров'я особи. Додатковим факультативним його об'єктом можуть виступати воля, честь і гідність особи, її психічна недоторканність. Вимагає встановлення особа потерпілого.
	КУпАП	Родовий об'єкт: громадський порядок та безпека Безпосередній об'єкт: суспільні відносини у сфері захисту прав громадян

Джерело: складено автором на основі [1 ; 2]

Окремої уваги заслуговує розгляд об'єктивної сторони даних правопорушень, оскільки саме їх зовнішня сторона дає змогу чітко встановити, коли те чи інше діяння можна кваліфікувати як злочинне.

По-перше, слід зазначити, що склад адміністративного правопорушення передбаченого ст. 173² КУпАП є формальним, на противагу ст. 126¹ КК обов'язковою ознакою встановлює наявність суспільно небезпечних наслідків,

а тому зазначений склад є матеріальним. Наслідки можуть бути [6, с.100]: 1) фізичні страждання (виражаються у негативних змінах у фізичному стані особи й набувають своїх проявів через фізичний біль); 2) психологічні страждання (міни, які відбуваються у психоемоційному стані особи та викликають душевні переживання, почуття тривоги, страху або приниження тощо); 3) розлади здоров'я (порушення нормального стану організму людини, тобто його ушкодження, розвиток хворобливих процесів тощо); 4) втрата працездатності (даний наслідок включає не тільки втрату професійної працездатності потерпілого, а й загалом його навичок та вмінь, які особа не може реалізувати, через завдану шкоду); 5) емоційна залежність (пригнічення потерпілого таким чином, що виключає можливість його вільної та самостійної реалізації як особистості); 6) погіршення якості життя потерпілої особи (може виражатися в позбавленні або зменшенні кількості необхідних благ, доходів т.д.), що викликає економічну залежність скривдженої особи від кривдника.

Однак, суспільно небезпечні наслідки можуть бути поставлені у вину особі лише за умов, що вони перебували у причинному зв'язку з її дією або бездіяльністю [7]. На відміну від даної конструкції *corpus delicti*, встановлення наявності чи відсутності наслідків та причинного зв'язку для притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 173² КУпАП не є обов'язковим. Підтвердженням даної тези є наступне формулювання використане законодавцем у вищезгаданій статті *«внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода»*.

По-друге, домашнє насильство як діяння передбачене ст. 126¹ КК та ст. 173² КУпАП можна розмежувати за наступними ознаками:

Продовження таблиці 3

Спільні ознаки	Відмінність
1. Умисне вчинення фізичного, психологічного та економічного насильства	1. Окрім домашнього насильство, як поширюється на визначене коло суб'єктів, КУпАП передбачає насильство за ознакою статі розширюючи тим самим і коло потерпілих
2. Можуть мати форму, як активних дій (нанесення побоїв, знищення майна тощо), так і бездіяльності (наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває у небезпечному для життя становищі)	2. Діяння передбачені КК є суспільно небезпечними, за КУпАП – суспільно шкідливими. Суспільна небезпечність діяння полягає у систематичності його вчинення, тобто 3 і більше разів
3. Відсутність сексуального насильства, останнє підлягає кваліфікації за окремими статтями КК (149, 152-156, 301-303)	

Джерело: складено автором на основі [1; 2]

Поняття систематичності було розроблено усталеною практикою ВСУ з метою однакового і правильного застосування судами законодавства при розгляді кримінальних справ.

Так, у аб. 2 п. 28 ППВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи» систематичним приниженням людської гідності є тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, глумління над ним тощо) [8].

У свою чергу ППВСУ «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» уточнює поняття «систематичність» вказуючи, що діяння повинні вчинятися не менше трьох разів протягом нетривалого часу (аб. 4 п. 10) [9].

Таким чином, систематичним визнається багаторазове вчинення, не менше 3 разів (кількісна ознака), діяння протягом фактичного року. За якісною ознакою, такі діяння повинні бути взаємопов'язані, об'єднуватись спільним умислом, та разом утворювати єдиний цикл.

Потрібно відрізнити систематичність від повторюваності, яка кваліфікується за ч. 2 ст. 173² КУпАП, оскільки для наявності останньої необхідно вдруге вчинити такі протиправні діяння.

До того ж, слід зазначити, що суспільна небезпечність виражається саме в систематичності тому, що окремо прояви одиничних тотожних, схожих або однорідних дій (бездіяльності) мають незначний вплив на особу-потерпілого, однак в своїй сукупності можуть завдати істотної шкоди охоронюваним правам та свободам людини.

Зі свого боку, встановлення кількісного показника викликає суперечки серед багатьох вчених-юристів та юристів-практиків, оскільки одні з них наголошують, що для доведення факту систематичності потрібно 2 рішення суду про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 173² КУпАП, інші ж заперечують це твердження.

Для вирішення цього питання проаналізуємо дані ЄДРСР, а саме судові рішення за ст. 173² КУпАП прийняті в Харківській обл. за березень 2019 року.

Таблиця 4

Статистичні дані за ст. 173² КУпАП

К-сть справ	Постановлене рішення про:
182 (31,9%)	Визнання особи винною та накладення адміністративного стягнення
214 (37,5%)	Направлені для додаткової перевірки та належного оформлення матеріалів справи (доопрацювання протоколу)
41 (7,2%)	Перенесення розгляду справи у зв'язку з відсутністю відповідача та для забезпечення його участі у розгляді справи здійснити привід
72 (12,6%)	Закриття провадження по справі у зв'язку із закінченням на момент розгляду справи строків накладення адміністративного стягнення
23 (4%)	Заміну адміністративного стягнення
14 (2,45%)	Закриття провадження по справі у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення

14 (2,45%)	Закриття провадження по справі у зв'язку із малозначністю діяння (ст. 22 КУпАП)
11(1,9%)	Об'єднання декількох проваджень в одне
Всього: 571	

Джерело: складено автором на основі [11]

Таким чином, лише третина справ вирішена по суті, а тому визначення систематичності за кількістю прийнятих судом рішень дає можливість злочинцям уникнути кримінальної відповідальності за скоєний злочин.

Потрібно підкреслити, що з моменту набрання чинності закону, яким встановлюється відповідальність за домашнє насильство (11 січня 2019 року), та станом 12.04.2019 судами України винесено 5 вироків. Аналіз даних рішень ще раз підтверджує тезу встановлення систематичності за фактично скоєними діяннями, а не постановами за ст. 173² КУпАП.

Науковці О. О. Дудоров та М. І. Хавронюк у своєму науково-практичному коментарі до новел КК «Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі» додають: «Злочин вважається вчиненим з моменту хоча б однієї з форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, в результаті чого настав хоча б один із зазначених у законі наслідків. При цьому немає значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в терміновому заборонному приписі, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Звісно, для доказування факт документування має значення, але не більше ніж інші передбачені законом докази (свідчення потерпілих, свідків, висновки експертиз тощо)» [10, с.78].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підсумовуючи можна зазначити, що домашнє насильство є антисоціальним явищем та одним із видів порушення прав людини. Тому,

державами створюються правові механізми для боротьби з різними формами його прояву, в Україні – це, зокрема, система адміністративних та кримінальних засобів.

Зі свого боку для недопущення помилковості кваліфікації діянь, що становлять склад правопорушень передбачених ст. 126¹ КК та 173² КУпАП, та правильного застосування правових санкцій, потрібно враховувати наведені в статті позиції, зокрема щодо встановлення факту систематичності.

Оскільки, домашнє насильство – це циклічний процес обов'язковою складовою якого є фаза «щирого розкаяння» кривдника, тому тимчасове примирення сторін не вирішує проблему, а лише розширює темпоральні рамки для її вирішення. При цьому наявні наразі правові механізми можуть виявитися неефективними. Таким чином, зміст відповідного дослідження є важливим не тільки для практичної діяльності, а й для подальшого вдосконалення правових засобів для боротьби з насильством в сім'ї.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 23.10.2019).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 26.10.2019).
3. Lenore E. A. Walker. The battered woman syndrome : book. New York : Springer Publishing Company, 2009. 511 p.
4. Understanding the Power and Control Wheel. Domestic Abuse Intervention Project : веб-сайт. URL:

<https://www.theduluthmodel.org/wheels/understanding-power-control-wheel/> (дата звернення 13.11.2019).

5. Склад правопорушення - поняття, структура. Юридичні послуги Online : веб-сайт. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/stati/tgp/130.php> (дата звернення 14.10.2019).
6. Мінка Т. Розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2019. С. 98-101.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Вид. 5-те, переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.
8. Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верхов. Суду України від 07.02.2003 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03?find=1&text=%F1%E8%F1%F2%E5%EC%E0%F2%E8%F7%ED%E5#w11> (дата звернення 16.11.2019).
9. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: постанова Пленуму Верхов. Суду України від 27.02.2004 № 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04?find=1&text=%F1%E8%F1%F2%E5%EC%E0%F2%E8%F7%ED%E8%EC#w11> (дата звернення 16.11.2019).
10. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

11. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2019).

References

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 # 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 23.10.2019).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 # 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 26.10.2019).
3. Lenore E. A. Walker. The battered woman syndrome : book. New York : Springer Publishing Company, 2009. 511 p.
4. Understanding the Power and Control Wheel. Domestic Abuse Intervention Project : веб-сайт. URL: <https://www.theduluthmodel.org/wheels/understanding-power-control-wheel/> (дата звернення 13.11.2019).
5. Sklad pravoporushennja - ponjattja, struktura. Jurydychni poslughy Online : veb-sajt. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/stati/tgp/130.php> (дата звернення 14.10.2019).
6. Minka T. Rozmezhuвання адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. *Национальний юридичний журнал: теорія і практика*. 2019. S. 98-101.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. І. Бoryсов, В. Я. Тациу, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тациу, В. І. Бoryсова, В. І. Тютюгіна. Вyd. 5-te, перерobl. i dopov. Kharkiv : Pravo, 2015. 528 s.

8. Pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochyny proty zhyttja ta zdorov'ja osoby: postanova Plenumu Verkhov. Sudu Ukrainy vid 07.02.2003 # 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03?find=1&text=%F1%E8%F1%F2%E5%EC%E0%F2%E8%F7%ED%E5#w11> (data zvernennja 16.11.2019).
9. Pro zastosuvannja sudamy zakonodavstva pro vidpovidalnistj za vtjaghnennja nepovnolitnikh u zlochynnu chy inshu antyghromadsjku dijajlnistj : postanova Plenumu Verkhov. Sudu Ukrainy vid 27.02.2004 # 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04?find=1&text=%F1%E8%F1%F2%E5%EC%E0%F2%E8%F7%ED%E8%EC#w11> (data zvernennja 16.11.2019).
10. Dudorov O.O., Khavronjuk M.I. Vidpovidalnistj za domashnje nasylystvo i nasylystvo za oznakoju stati (naukovo-praktychnyj komentar novel Kryminalnogho kodeksu Ukrainy) / za red. M. I. Khavronjuka. Kyjiv: Vaite, 2019. 288 s.
11. Jedyntyj derzhavnyj rejestr sudovykh rishenj Ukrainy. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/> (data zvernennja: 15.11.2019).